

ETH DIARI

Numerò 203
dimenge 5 de seteme 1999

HUELHETON

DIARI

D'ARAN

Prètz: 50 pessetes

ERC RESPONSABILISE AS ALCALDES DE CIU E PSC DE BENEFICIÀ-SE DERA IMPLANTACION DES GRANS AIRAUS

Eth vicesecretari generau d'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC), Josep Hugué, responsabilisèc "es alcaldes de CiU e deth PSC" d'auè-se beneficiat des implantacions des grans superfícies comercials en Catalonha. Hugué afirmèc que "es procesi d'implantacion supausèren pògui guanhs entàs abitants d'aguestes ciutats, mès quantioses comissions entàs partits o es persones qu'an negociat es implantacions".

Hugué qualifiquèc era fusion Pryca-Continent "de lèu un monopòli comercial, que perjudique es interesi des consumidors, des empreses aprovedidores e deth petit comèrç". E apuntèc er estudi d'un acòrd empresariu per part deth tribunau dera competència.

Eth dirigent nacionalista apostèc pera modificacion der actual marc legau empossat peth Govèrn de Convergència e Union (CiU), "entà evitar situacions coma aguesta e es abusi actuaus qu'an supausat era implantacion de superfícies miejanes, de mens de 2.000 mètres quarradi, que supausen d'ua faison encubèrta naues grans superfícies jos era formula dera creacion de diuerses miejanes". Hugué cre qu'era proliferacion "ath delà d'aucir ath petit comèrç, ei economicament inviable".

Hugué higeç que "plan parlar d'èster eth partit des 'botiguèrs', e a estat pendent eth periòde deth govèrn de CiU era epòca ena quau s'a produsit era màger desaparicion des comerciants en Catalonha".

DENÓNCIEN QUE MICROSOFT A INSTALLADA UA CLAU ESPIA DETH GOVÈRN AMERICAN EN CADA CÒPIA DETH WINDOWS

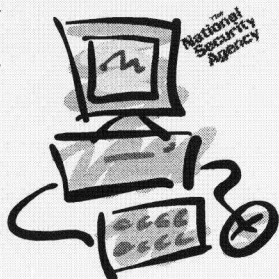

Un gran escandal emergic en involucrar Microsoft. Un reconeishut criptograf, Andrew Fernandes, en tot estudiar era arquitectura CryptoAPI de Windows des-

curbic ua clau secreta nomenada NSAKEY. Aguesta clau, afirme Fernandes, ei un horat deishat pera National Security Agency, damb era finalitat de qu'aguesta agència d'espionatge deth govèrn american pugue lièger eth contengut de quaussevolh PC Windows, especiaument a trauers d'Internet e sense qu'eth sòn propietari ac sàpie. Microsoft remic ràpidament aguesta interpretacion e diguec qu'era frasa NSAKEY (frasa qu'ei encriptada numericament e que Fernandes dauric) non a perque interpretà-se qu'aguesta clau pertanhe ara NSA.

Era NSA manten eth programa secret Echelon, deth quau s'afirme qu'ei capable d'interceptar quaussevolh comunicacion electronica efectuada en quinsevolh punt dera tèrra.

Fernandes hèc public un programa que desactive era clau dera NSA, e aguesta setmana plan usatgèrs deth hilat ja l'utilisen.

ISRAÈU ACCEPTE UN ACÒRD QUE PERMET QUE PALESTINA ESDEVIINGUE ESTAT

Ère eth primèr viatge qu'en fòrça temps que Yasir Arafat se permetie un puntejat d'optimisme. "Damb un shinhau de bona volentat e mejançant era ajuda de Diu, laguens de pògues ores auram arribat a un pacte damb Israèu", didec eth president de Palestina, abantes d'aboardar er avion que le trasladèc deth Cairo a Gaza.

Espantoriat pera sua pròpia eufòria, eth *rais* rectificquèc mès tard: "Encara demoren quauqui ahèrs entà resòlver".

Albright auie previst qu'era sua visita tà Israèu e tà Palestina siguesse reposada e protocolaria. Era sua mission auie de redusí-se en avalar eth cincau document que signen es protagonistes deth procès de patz, arridolar as cameràs, e dempús desplaça-se tà Siria, a on li demore un uas dur entà remosigar, era persona deth president Hafez Asad.

Maugrat qu'es plans dera diplomacia nòrd-americana se botgèren, obligant-la a emplegà-se a hons enes negociacions. Era involucracion de Madeleine Albright resultèc providenciau: era ràdio estatau israeliana anoncièc qu'es discrepàncies en torn ara liberalisacion des presi palestins s'an superat. Era madeisha hònt senhalèc uns auti 20 o 30 *reos* a finaus d'octobre, en tot coïncidir damb er encetament deth rama-

dan, eth mes sagrat deth calendari musulman.

Dera madeisha faison que Yasir Arafat, es negociaires israelians non voleren dar per acabat er ahèr enquia non verficar que cada virgula aucupe eth lòc que li correspon en memorandum.

Açò non ei ua metafora: quan toti es diplomats aulorejauen sospirs de solatjament, Guillard Sher, cap dera delegacion israeliana, observèc qu'eth paragraf que proibís enterprener accions unilateraus establís de forma inequívoca qu'es israelians non an de bastir nau assentaments en Cisjordània. Mès deishe un ample marge d'interpretacion respècte as obligacions des palestins.

ETH DIARI / LO DIARI DEMAN APARICION DERA EDICION D'ETH DIARI ENA VERSION TÀ TOTA OCCITÀNIA

Eth deluns, gessarà ua edicion d'ETH DIARI pensada entà tot eth territòri d'Occitània, l'aperaram ETH DIARI / LO DIARI. Aguesta version includirà contienuts nacionaus occitans ath delà de notícies especificques d'Aran e internacionaus; en tot utilizar es diferents variants dialèctals der occitan. Serà ua **edicion gratuïta damb publicitat** que serà espartida directament en toti es domicilis d'Aran e tanben, en ua primèra fasa, se harà un repartiment mès limitat en significatius punts de Tolosa e Pau.

Aguest ETH DIARI / LO DIARI entath territòri d'Aran serà un complement d'ETH DIARI **version aranesa**. Coma ei òbvi, era version aranesa contunharà gessent cada dia e calerà crompà-la ena libreria-quiòsc deth país. Es nòsti soscriptors, coma ua atencion per èster fidèus ara casa, tostemps reben damb premura quaussevolh material que ges dera nòsta editora, coma per exemple ja receberen era publicacion **Vielha 2000**, ara tanben seràn es primèrs en recèber era version occitana d'ETH DIARI.

ETH DIARI / LO DIARI apareisherà eth deluns damb era data setmanau, e d'ua faison gradonada, serà repartida pendent era setmana. Non se traparà enes librerias d'Aran.

Aguest pròplèu deluns pera tarde, n'apareisherà era primèra pròva pilòt -eth numerò

d'inaguracion-, que serà difosa ampliament en tot coïncidir damb era hèsta major de Vielha. Era distribucion se harà enes boites des letres, en tot demorar hèr un cens pròpi entà acabar repartint aguesta publicacion de forma personalisada damb nòms e cognòms.

ETH DIARI / LO DIARI pòrte publicitat de forma plurilingüe, e se garantís as anonciants eth gotejat dera distribucion de cada numerò pendent ua setmana sencèra, en tot començar damb ua edicion de 3.000 exemplars. Excepcionalament, era pròva pilòt damb eth sòn numerò d'inaguracion durarà tres setmanes. Dempús, ja regulaument, gessarà cada deluns pera tarde.

Damb tota modèstia ETH DIARI / LO DIARI, damb era version de pagament d'Aran, serà ua huelha mida DIN 3, mès progressivament s'anarà incrementant es planes a mida qu'era publicitat contractada ac hèsque possible.

VIVÈNCIA ARANESA: Aula Euròpa des Pirenèus, damb era empresa educatiua editora d'ETH DIARI, s'aunore de servir ara cultura occitana -per tant tanben ara aranesa- damb aguest nau producte culturau e de comunicacion: "**acabem de méter un nau batèu ara mar, en tot daurir ua naua rota e ua naua aventura**".

Tot reliegant eth sermon que mos hec Mn. Didac Martin, Prevere d'Aran e caperan d'Arties eth 8 de seteme de 1973, pensi qu'en aguest moment a pògui dies dera benediccion deth Nau Santuari de Mijaran vau era pena rebrembar tot açò que ditz pr'amor qu'ajude a comprèner açò qu'a representat Mijaran ath long de sègles entàs aranesi. Vau a sajar de resumir c'entà que non sigue massa long.

"En aguesta hèsta istorica mos ajulhe eth còr dauant dera Mare de Diu de Mijaran, Senhora dera Val, mare de toti es aranesi, entranhabla ombra de mil generacions, testimoni fidèu e unic dera leiautat d'un pòble sancèr enes sòns braci, e qu'ar emparament deth sòn nòm se forgèren es valors ètnics e culturaus, politics e religiosi dera geografia incomparabla dera Val.

Aquiu se trapèren era "Gens aranesa", era comunautat des pastors originaris dera cultura ramadèra e neolitica. Aquiu se reüniren mès tard es Magistrats de toti es terçons. Aquiu culmine eth Tractat d'Emparança. Aquiu Jaime I cedic en feude era Val a Guilhèm d'Entença, e aquiu siguec a on es aranesi manifestèren era non acceptacion d'un aute senhor que non siguesse eth Rei. En santuari de Mijaran, Jaime I reünic ara Universitas Aranesa e, eth 18 d'octobre de 1.309, Dn. Juan de Gasayoles, jutge dera Còrt de Malhòrca e manat peth rei Jaime II, hège es leis que culminarien en 1.313 tamb era obtencion des Privilegès ena Querimònia.

Era orde de Sant Agustin en 1.439 celebraue en Mijaran eth Capitol Pro-

vinciau, tengueren totemp com un hèt gloriós auer defensat en tot moment es privilegès e costums dera Val.

Eth Privilegè dera Taula de Justícia concedit en 1.366 per Pèrre IV "In loco Sanctae Mariae de Medio Arano". Eth diplòma de 1.399 sus era elec-

cion de Sindics e Procuradors entara defensa des immemorials privilegès en Santa Maria de Mijaran.

Privilegès, usi, costums e libertats dera Val qu'arremassèc Dn. Juan Fco. de Gracia e Tolba per reiau cèdula de Felip III en 1.613, e que dèc era escadença entà qu'es conselhèrs dera Val, es sindics generaus e municipaus, oficials e juristes celebrèssen amassades e assablèes en Santuari de Mijaran. D'aciú neishc

un nau còs d'Ordinacions e Leis amassades en ua Pragmatica ara que jurèren mantier es Governadors de Castèth-Leon e es Magistrats.

En 1.804 Francisco de las Dueñas e Cisneros, Bisbe d'Urgelh, hège saber ath Prior e Conselhèr Generau dera Val que per Bula de Pio VI era Val

de cap aranes.

Aguesta ei era sarrada istòria des mil dates e des mil hèts/hètes qu'eth caractèr d'un pòble sabec bastir jos era ombra entranhabla e matèrna de Nòsta Senhora de Mijaran, nòm que capitule toti es valors d'ua comunautat umana e les manifèste en ua ampla e gloriosa tradicion enquia arténher eth sòn pròpi estil e identitat istorica. Era identificacion, tamb es valors der Aran e eth amor ara cultura umana e cristiana que les engendrèc, a d'èster era plataforma que dongue sentit e esperit d'unitat ara comunautat aranesa e eth nud des sues relacions tamb es auti pòbles. Mijaran pòt èster encara ua rason "suprèma", era memòria que convòque reunís e afraie as òmes e les "estimule" entar esfòrc, era alegria enquia enriquir eth passat tamb naues formulacions de fe e d'esperança, e atau, dotar as generacions que vieran tamb supòrts fonamentaus de cèus e tèrres nauí a on i ressonen es cants que ennautissen er amor.

Que atau sigue".

Com podetz veir non i a arren a higer pr'amor que tamb polides paraules sabec transmetè-mos açò qu'auie estat Mijaran e tamb era sua memòria mos encoratge entà qu'eth nau Santuari torne a èster era Mare amorosa que mos vò acuelhe a toti.

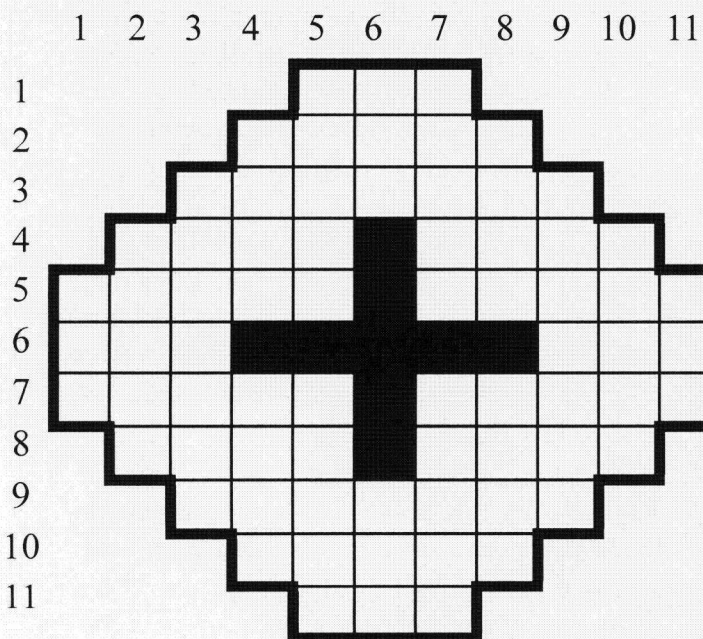
Pepita Caubet

ETH DIARI

HÈ-TE SOSCRIPTOR

ETH CROTZAT DETH DIMENGE

per Vicent Simó

paloma escoat. **5.** Lauet de tèrra. Radicaú monovalent format per un atòm de nitrogen e quate d'idrogen. **6.** Tissa, mania. Tant coma cau. **7.** Unir solidaments dues pèces de metalu. Carís. **8.** Minerau 'moscovita'. Reunion. **9.** Un des hilhs que non ei er ereu. **10.** Severitat inflexibla. **11.** Pèu des oelhes e motons.

Verticaus: **1.** Taures crestadi. **2.** Quinsevolh causa que perjudique era salut deth dit gròs dera man. **3.** Profetic, qu'anòncie un malur. **4.** Incapabla de sènter compassion, pietat. Parasit. **5.** Es de sirena que non les cau creir. Ath revès, chucar un insècte eth nectar des flors. **6.** Ath revès, reflexion des onades sonores. Comandant der exercit turc. **7.** Indici, senhau. Unitat anglesa de capacitat, que son 4,54596 litres. **8.** Element quimic.

Autor dera *Odissea*. **9.** Ahilhar, hèr entrar ena pròpria familha. **10.** Dinar d' _____. **11.** Ath revès, color.

Horizontaus: **1.** Viatge, carrèr. **2.** Antiga Romania. **3.** Que pòrte era mòrt. **4.** Qui pleitege coma demandant o coma demandat. Sinonim de

SOLUCION DETH CROTZAT DETH DARRÈR DIMENGE

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
per Cisko	1	I	B	M	O	T	O		O	C
	2	N	U	M	E	R	O	T	A	R
	3	T	R	E	N	A	R	A	N	L
	4	E	A		I	R	A	N		I
	5	L		A	N	I	N		A	S
	6	L	A	N	E	S		C	R	O
	7	I	S	I	S		C	R	E	T
	8	G	E	R		N	A	U	T	O
	9	E	T	A	N	O	L		S	P
	10	N		C	E	P		T	E	A
	11	T	R	A	P	A	R	A		I
	12	A	S	S	O	L	I	D	A	R

Editor e director : Joan-Ramon Colomines-Companys.
Edite ETH DIARI
Familia Colomines
Centre d'estudis VIVÈNCIA ARANESA:
Aula Euròpa des Pirinèus (Val d'Aran)
Carrèr Doctor Manel Vidal
locau num.5
(Darrèr edifici/ Ath cant der Espitau)
25530 Vielha-Val d'Aran
Telefon: 973641772
Fax: 973640871
E-mail vivenciaaranesa@ctv.es

Equip de correctors: Xavier Gutierrez.
Equip comercia: Ramon Agulló i Teixidor.